

змішану, у складі двох підготовчих і двох перших класів – «Просвіта» заснувала на Лук'янівці.

Документи у справах 10 («Доповіді ради товариства «Просвіта» в м. Києві, Катеринославі, про їх стан та діяльність»), 11 («Статистичні відомості товариств «Просвіта» Київської, Полтавської, Харківської, Херсонської, Волинської, Чернігівської, Курської, Воронезької губерній, Чорномор'я, Кавказу, Кубані, Сибіру, Бесарабії, Донеччини та Москви») свідчать про те, що «Просвіта» брала активну участь в учительських з'їздах.

Спр. 11а висвітлила «Списки членів товариства «Просвіта», затверджені Радою товариства після загальних зборів 14 травня 1917 р.», спр. 62 – «Персональний склад комісій товариства «Просвіта», що охоплює період з 23 січня 1919 р. по 17 квітня 1920 р.

Збереглися документи, що відображають бажання окремих громадян вступити до організації «Просвіта»: «Заяви громадян про вступ до членів товариства «Просвіта» у Києві та вибуття членів» (спр.25), «Заяви про призначення на посади до канцелярії товариства «Просвіта» в м. Києві, дитячого садка, бібліотеки, а також про звільнення з посад» (спр. 24).

Таким чином, бачимо, що київська «Просвіта», попри важкі умови революційної доби 1917–1921 рр., зробила вагомий внесок у суспільно – культурне життя в Україні. Завдяки товариству українська культура вийшла з підпілля, українська мова залунала в театрах, на зборах, лекціях, почали виходити українські газети та книги, були засновані численні українські громадські інституції, національні школи і дитсадки, національна свідомість дедалі ширше вкорінювалася в народних масах.

Список використаних джерел:

1. Кудла О. В. «Просвіта» в Україні на початку ХХ ст. (за документами ЦДІАК України) / О. В. Кудла // Архіви України. – 1998. – № 1-6. – С. 31-40.
2. Корнієвська-Зінченко О. В. До питання про діяльність київської «Просвіти» у 1906-1910 рр. (за матеріалами Інституту рукопису ЦНБ ім. Вернадського НАН України) / О. В. Корнієвська-Зінченко // Архіви України. – 1994. – № 1-6. – С. 35-44.

Животівська Д.М.

аспірант,

*Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди*

ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНІ ТОВАРИСТВА УКРАЇНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ: СУЧАСНА ІСТОРІОГРАФІЯ

З одержанням Україною незалежності в державі спостерігається бурхливий розвиток науки в цілому та окремих її напрямів зокрема. Роботам цього періоду більш притаманні національне забарвлення, критика політики радянських чиновників відносно окремих науковців, суперечливі, а іноді діаметрально протилежні погляди вчених на одні й ті ж історичні факти чи події.

У статті здійснено огляд окремих публікацій сучасного періоду, що висвітлюють діяльність фізико-математичних товариств України другої половини XIX – на початку XX століття.

За часів незалежності в Україні активізувались дослідження, присвячені діяльності природничо-наукових та інших універсальних товариств, про що свідчать монографії О. Я. Пилипчука, С. П. Рудої, В. С. Савчука [13, 15, 16], роботи Н. Д. Колосовської [9], В. В. Іванціва [7], В. С. Савчука [18, 19, 20].

Діяльності Київського фізико-математичного товариства представлена джерельною базою вітчизняних дослідників історії педагогічної та методико-математичної думки Л. М. Вивальнюк, М. Я. Ігнатенко [6], Л. Д. Березівська [3], Л. В. Кузьмич [12], С. І. Стрілець [21], А. В. Риженко [27], Г. П. Бевз [2], В. Г. Бевз [1] та ін. Дослідження їх фундаментальних праць свідчить, що вони вирізняються системністю, об'єктивізмом, багатим фактологічним матеріалом, оновленим висвітленням педагогічної та методико-математичної думки в історичному розрізі часу. Однак проблема діяльності Київського фізико-математичного товариства висвітлюється фрагментарно, в контексті досліджень методико-математичної спадщини окремих учених, діяльності просвітницьких товариств, історії розвитку математичної думки в Україні.

Аналіз історіографії розвитку педагогічних ідей у діяльності Київського фізико-математичного товариства свідчить про наявність достатньої кількості досліджень, що дають уявлення про мету та зміст роботи товариства, праці з проблем шкільної методики математики його найвідоміших діячів: П. Долгушина, В. Єрмакова, К. Щербини, О. Астряба, К. Лебединцева, Д. Граве. Проте, висвітлюється не повний доробок товариства, залишаються невідомими та маловідомими імена педагогів-математиків М. В. Оглобліна, А. Д. Білімовича, Ф. Ю. Маціона, М. М. Володкевича та ін.; потребують вивчення і узагальнення погляди на проблеми мети, завдань та методів навчання математики; невизначені періодизація та напрями діяльності товариства.

Стукало Н.М. у своєму дисертаційному дослідженні [22] проаналізувала тенденції та особливості роботи Київського фізико-математичного товариства в період (1889-1919), систематизувала спадщину товариства з галузі шкільної математичної освіти.

Цікавими є колективні праці науковців Одеського університету «Професори Одеського (Новоросійського) університету» та Історія Одеського університету (1865-2000) [23-26,8], в яких зібраний широкий фактологічний матеріал про співробітників університету, починаючи з перших років його існування. На сторінках бібліографічного довідника можна знайти інформацію по роках щодо наукової та громадської діяльності професорів-фізиків університету.

У роботі В. С. Савчука та Н. М. Кушлакової [17] зроблено всебічний аналіз науково-педагогічної та фінансової діяльності Харківського математичного товариства. Педагогічну діяльність Харківського математичного товариства слід розглядати різнопланово: як з точки зору педагогічної діяльності окремих професорів і викладачів вищих та середніх навчальних закладів освіти, які були членами Харківського математичного товариства, так і з погляду на освітньо-педагогічну діяльність самого товариства в цілому.

У ювілейному виданні [29] згадано про діяльність ХМТ оглядово, розглянуто діяльність О. М. Ляпунова, В. А. Стеклова, К. О. Андрєєва, А. П. Грузинцева та Д. М. Синцова в університеті.

Стосовно наукових досліджень щодо діяльності окремих вчених у пострадянський період вийшла ціла низка робіт. В першу чергу – це роботи, присвячені життєдіяльності видатного українського вченого, репресованого в 1938 р., М. П. Кравчука. Завдяки подвижницькій діяльності професора НТУУ «КПІ» Н. О. Вірченко, яка стала біографом життєдіяльності видатного українського математика минулого сторіччя, та професора В. О. Добровольського повернено до життя безпідставно забуті сторінки суспільно-наукової діяльності вченого. У збірках [11,14,28] вміщено понад 180 наукових праць М. П. Кравчука з різних галузей наукового знання: різноманітні розділи математики, математична статистика, методика викладання математики, історія математики тощо. Наукові статті Н. О. Вірченко, В. О. Добровольського, В. С. Савчука, В. М. Урбанського містять багато деталей про життя, наукові здобутки видатного вченого та його історіографію представляють значний інтерес для дослідників життєдіяльності М. П. Кравчука.

Важливою для вивчення життєвого і творчого шляху одного з чільників ХМТ, А. П. Пшеборського є робота О. М. Буць [4], в якій автор узагальнив всі відомі йому історіографічні відомості стосовно життєдіяльності вченого, зробив спробу проаналізувати деякі його наукові праці. Ця робота складає для дослідження неабиякий інтерес, хоча внаслідок аналізу протоколів засідань ХМТ була знайдена низка неточностей і розбіжностей з інформацією, що подав О. М. Буць [5].

Незначні деталі до історіографії з життя та наукової діяльності В. А. Стеклова було знайдено в доповіді О. В. Конюхової [10] на науковій конференції «Петербурзькі читання».

Отже, аналіз історіографії з проблеми дослідження свідчить, що на сьогоднішній день не існує праці, що дає цілісне уявлення про систему педагогічних поглядів і характер діяльності фізико-математичних товариств України.

Як бачимо, роботи, написані за часів незалежності України, вирізняються наявністю фактографічного матеріалу, що підкріплений архівними знахідками, новими поглядами та характеристиками вже відомих подій і фактів.

Список використаних джерел:

1. Бевз В. Г. Історія математики у фаховій підготовці майбутніх учителів: [монографія] / В. Г. Бевз. – К., НПУ імені Драгоманова, 2005. – 360 с.
2. Бевз Г. П. Математика в школах України / Г. П. Бевз – К.: Пед. преса, 2009. – 160 с.
3. Березівська Л. Д. Освітньо-виховна діяльність київських просвітницьких товариств (друга половина XIX – поч. XX ст.): [монографія] / Л. Д. Березівська. – К.: Видавництво «Молодь», 1999. – 192 с.
4. Биографический словарь деятелей естествознания и техники. В 2-х томах / Под ред. А. А. Зворыкина. – Т. 1. – М., 1958. – 548 с.
5. Буць О. М. Б. П. Пшеборський та його вклад в розвиток теорії найкращого наближення / О. М. Буць // Віхи розвитку математичного природознавства: Зб. наук. праць. – К., 1994. – С. 44-58.
6. Вивальнюк Л. М. Елементи історії математики: [навч. посібник] / Л. М. Вивальнюк, М. Я. Ігнатенко. – К.: Ін-т змісту і методики навчання, 1996. – 178 с.
7. Іванців В. В. Товариство дослідників природи та його роль у вивченні природи регіону / В. В. Іванців // Наука та наукознавство. – 2000. – № 1-2. – С. 124-129.
8. Історії Одеського університету (1865–2000) / під гол. ред. В. А. Сминтини. – Одеса, 2000. – 345 с.
9. Колосовська Н. Д. Миколаївське товариство аматорів природи: організація та напрямки діяльності (1908-1917) / Н. Д. Колосовська // Наукові праці Миколаївської філії

Національного університету «Києво-Могилянська Академія». Секція «Історичні науки». – Миколаїв, 1999. – Т. 4. – С. 3-22.

10. Конюхова Е. В. Проект создания Библиографического указателя по истории города петербургского краеведа В. М. Лосева / Е. В. Конюхова // Петербургские чтения – 95. Материалы научной конференции 22-26 мая 1995 г. – Спб., 1995. – 319 с.

11. Кравчук М. Вибрані математичні праці / Упорядник Н. Вірченко. – Київ. – Нью-Йорк, 2002. – С. 792.

12. Кузьмич Л. В. Розвиток математики та методики її навчання в південному регіоні України (кінець XIX – початку XX ст.). дис...канд. пед. наук: 13.00.02 / Л. В. Кузьмич. – Херсон, 1998. – 204 с.

13. Пилипчук О. Я. Київське товариство дослідників природи та його внесок у розвиток ембріологічної науки / О. Я. Пилипчук. – К., 1991. – 100 с.

14. Розвиток математичних ідей Михайла Кравчука / Редактори Н. Вірченко, І. Качановський, В. Гайдай, Р. Андрушків, Р. Воронка. – Київ – Нью-Йорк, 2004. – 780 с.

15. Руда С. П. Популяризація наукових знань як одна з основних функцій товариств природознавців // Популяризація науки в Україні: історія і сучасність / С. П. Руда. – К., 1992. – С. 34-42.

16. Савчук В. С. Природничо-наукові товариства Півдня Російської імперії: друга половина XIX – початку XX ст. / В. С. Савчук. – Дніпропетровськ, 1994. – 231 с.

17. Савчук В. С. Харківське математичне товариство: історія заснування, розвитку та діяльності (1879-1930) / В. С. Савчук, Н. М. Кушлакова. – Д.: ІМА-ПРЕС, 2009. – 244 с.

18. Савчук В. С. Финансовые документы и их роль в историческом исследовании // Теоретико-методологические проблемы исторического познания. – Материалы международной научной конференции 1-2 февраля 2001 г. – Минск: БГУ, 2001. – Т. 2. – С. 193-195.

19. Савчук В. С. Историко-научный анализ деятельности естественно-научных обществ Юга России, Крыма и Бессарабии: вторая половина XIX – начало XX в. – Дис. д.и.н. – Днепропетровск, 1995. – 450 с.

20. Савчук В. С. Научные общества и культурная революция на Украине (1917-1931) / В. С. Савчук // ВИЕТ. – 1995. – № 1. – С. 81-91.

21. Стрілець С. І. Педагогічна спадщина К. Ф. Лебединцева (1878-1925): [монографія] / С. І. Стрілець. – Чернігівський педагогічний університет, 2004. – 196 с.

22. Стукало Н. М. Діяльність Київського фізико-математичного товариства у розвитку шкільної математичної освіти у кінці XIX – на початку XX століття: дис. канд. пед. наук: 13.00.01 / Черніг. нац. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. – Чернігів, 2011. – 270 с.

23. Професори Одеського (Новоросійського) університету: [біогр. слов. в 4 т. (відп. ред. В. А. Сминтина) – Одеса: Астропринт, 2005. – Т. 1: Ректори. – 2005. – 124 с.

24. Професори Одеського (Новоросійського) університету: [біогр. слов. в 4 т. (відп. ред. В. А. Сминтина) – Одеса: Астропринт, 2005. – Т. 2. – 2005. – 509 с.

25. Професори Одеського (Новоросійського) університету: [біогр. слов. в 4 т. (відп. ред. В. А. Сминтина) – Одеса: Астропринт, 2005. – Т. 3. – 2005. – 597 с.

26. Професори Одеського (Новоросійського) університету: [біогр. слов. в 4 т. (відп. ред. В. А. Сминтина) – Одеса: Астропринт, 2005. – Т. 4. – 2005. – 629 с.

27. Риженко А. В. Педагогічні ідеї науково-природничих товариств України (кінець XIX – початок XX століть / А. В. Риженко. – К.: Наук. світ, 2003. – 30 с.

28. Урбанский В. М. М. Ф. Кравчук / В. М. Урбанский. – М., 2002. – 48 с.

29. Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна за 200 років / В. С. Багіров, В. М. Духопельников, Б. П. Зайцев та ін. – Харків: Фоліо, 2004. – 750 с.